

OSNUTEK USTAVE

LJUDSKE REPUBLIKE
SLOVENIJE

OSNUTEK USTAVE

predložen Ustavodajni skupščini
Ljudske Republike Slovenije

Na svoji seji dne 30. novembra 1946 je
vlada Ljudske Republike Slovenije spre-
jela osnutek ustave Ljudske Republike
Slovenije in ga predložila predsedstvu
Ustavodajne skupščine Ljudske
Republike Slovenije

PRVI DEL

Osnovna načela

I. poglavje

Ljudska Republika Slovenija

1. čl. Ljudska Republika Slovenija je ljudska država republikanske oblike.

2. čl. Ljudska Republika Slovenija se je na osnovi pravice do samoodločbe, vključno s pravico do odcepitve, izražajoča svobodno voljo svojega naroda, združila z enakopravnimi ljudskimi republikami: Ljudsko Republiko Srbijo, Ljudsko Republiko Hrvaško, Ljudsko Republiko Bosno in Hercegovino, Ljudsko Republiko Makedonijo ter Ljudsko Republiko Črno goro v zvezno državo Federativno Ljudsko Republiko Jugoslavijo.

3. čl. Državni grb Ljudske Republike Slovenije je polje obdano z žitnim klasjem. Klasje je spodaj povezano s trakom. Med vrhoma klasja je peterokraka zvezda. V spodnjem delu polja so na dnu tri valovite črte, predstavljajoče morje. Nad njimi se dvigajo trije stožci, od katerih je srednji višji, stranska dva sta pa enaka ter predstavljajo Triglav.

4. čl. Državna zastava Ljudske Republike Slovenije je sestavljena iz treh barv: bele, modre in rdeče z rdečo peterokrako zvezdo na sredini. Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve. Barve zastave se vrste vodoravno od zgoraj navzdol po temle redu: bela, modra in rdeča. Vsaka barva zavzema po širini eno tretjino prostora zastave. Zvezda ima pravilno peterokrako obliko in zlat (rumen) rob. Središče zvezde se ujema s presečiščem diagonalne zastave. Gornji krak zvezde sega do polovice bele barve zastave, tako da imata spodnja kraka zvezde ustrezno mesto na rdeči barvi zastave.

5. čl. Glavno mesto Ljudske Republike Slovenije je Ljubljana.

II. poglavje

Ljudska oblast

6. čl. V Ljudski Republiki Sloveniji izhaja vsa oblast iz ljudstva in pripada ljudstvu.

Ljudstvo izvršuje svojo oblast po svobodno izvoljenih predstavniških organih državne oblasti, ljudskih odborih, ki so od krajevnih ljudskih odborov do skupščine Ljudske Republike Slovenije nastali in se razvili v narodno osvobodilni borbi proti fašizmu in reakciji in ki so osnovna pridobitev te borbe.

7. čl. Vse predstavniške organe državne oblasti volijo državljani po splošni, enaki in neposredni volilni pravici s tajnim glasovanjem.

Ljudski predstavniki v vseh organih državne oblasti so odgovorni svojim volilcem.

Vsakega ljudskega predstavnika more odpoklicati večina volilcev volilne enote, v kateri je izvoljen, tudi pred potekom časa, za katerega je izvoljen.

Zakon predpiše, v katerih primerih, ob kakšnih pogojih in kako lahko volilci odpokličejo svoje ljudske predstavnike tudi pred potekom časa, za katerega so izvoljeni.

8. čl. Organi državne oblasti v Ljudski Republiki Sloveniji izvršujejo oblast na osnovi ustave FLRJ, ustave LRS, zakonov FLRJ, zakonov LRS in splošnih predpisov višjih organov državne oblasti.

Vsi akti organov državne uprave in organov pravosodja morajo temeljiti na zakonu.

III. poglavje

Osnovne pravice naroda in Ljudske Republike Slovenije

9. čl. Ljudska Republika Slovenija izvršuje državno oblast suvereno, prenaša pa na Fede-

rativno Ljudsko Republiko Jugoslavijo tiste pravice, ki so določene v ustavi FLRJ.

Suverene pravice Ljudske Republike Slovenije, njeno varnost, kakor tudi njeno družbeno in politično ureditev varuje in brani Federativna Ljudska Republika Jugoslavija.

10. čl. Ustavi LRS nasprotuje vsak akt, ki je na ozemlju LRS naperjen proti suverenosti, enakopravnosti in svobodi naroda in Ljudske Republike Slovenije ter drugih narodov in ljudskih republik Federativne Ljudske Republike Jugoslavije.

11. čl. Meje Ljudske Republike Slovenije se ne morejo spreminjati brez privolitve Ljudske Republike Slovenije.

12. čl. Narodne manjšine v Ljudski Republici Sloveniji uživajo pravico in zaščito svojega kulturnega razvoja in svobodno uporabo svojega jezika.

IV. poglavje

Družbeno-ekonomska ureditev

13. čl. Proizvajalna sredstva v Ljudski Republici Sloveniji so ali občeljudska imovina, to je imovina v rokah države, ali imovina ljudskih združnih organizacij ali imovina zasebnih fizičnih ali pravnih oseb.

Vsa rudna in druga bogastva v zemlji, vode, včevši mineralne in zdravilne vode, viri naravne sile, sredstva železniškega in zračnega prometa, pošta, brzojav, telefon in radio so občeljudska imovina.

Proizvajalna sredstva v rokah države izkorišča država sama ali jih daje v izkoriščanje.

Zunanja trgovina je pod kontrolo države.

14. čl. Da bi zaščitila življenjske koristi ljudstva, dvigala ljudsko blaginjo in pravilno izkoriščala vse gospodarske možnosti in sile, usmerja država gospodarsko življenje in razvoj s splošnim gospodarskim načrtom; pri tem se opira na državni in združni gospodarski sektor in izvaja splošno kontrolo nad zasebnim sektorjem gospodarstva.

Pri izvajanju splošnega gospodarskega načrta in gospodarske kontrole se država opira na sodelovanje sindikalnih in drugih organizacij delovnega ljudstva.

15. čl. Občeljudska imovina je glavna opora države v razvoju narodnega gospodarstva.

Občeljudska imovina uživa posebno zaščito države.

Upravljanje in razpolaganje z občeljudsko imovino določa zakon.

16. čl. Država posveča posebno pozornost in nudi podporo in olajšave ljudskim združnim organizacijam.

17. čl. Zajamčeni sta osebna lastnina in zasebna podjetnost v gospodarstvu.

Zajamčeno je dedovanje zasebne lastnine. Pravico dedovanja določa zakon.

Nihče ne sme uporabljati pravice zasebne lastnine v škodo ljudski skupnosti.

Prepovedane so zasebne monopolistične organizacije kakor so karteli, sindikati, trusti in podobne organizacije, ustvarjene z namenom, da bi diktirale cene, monopolizirale tržišče in škodovalle koristim narodnega gospodarstva.

Zasebno lastnino se sme omejiti ali razlastiti, če to zahteva splošna korist, toda le na podlagi zakona. Zakon določa, v katerih primerih in v kakšni višini dobi lastnik odškodnino.

Ob istih pogojih se smejo z zakonom nacionalizirati posamezne gospodarske panoge ali podjetja, če to zahteva splošna korist.

18. čl. Zemlja pripada tistim, ki jo obdelujejo.

Zakon določa, ali ima lahko ustanova in oseba, ki ni poljedelec, zemljo in koliko.

Velika zemljiška posestva ne morejo biti na nikakršen način v zasebnih rokah.

Maksimum zasebne zemljiške posesti določa zakon.

Država posebno ščiti in podpira malega in srednjega kmeta s svojo splošno gospodarsko politiko, cenenim kreditom in davčnim sistemom.

19. čl. Z gospodarskimi in drugimi ukrepi podpira država delovno ljudstvo, da se združuje in organizira za obrambo pred gospodarskim izkoriščanjem.

Država ščiti osebe v mezdnem delovnem odnosu posebno s tem, da jim zagotavlja pravico združevanja, omejuje delavnik, zagotavlja pravico do plačanega letnega dopusta, nadzira delovne pogoje, skrbi za ureditev stanovanjskih razmer in zagotavlja socialno zavarovanje.

Maloletniki v delovnem odnosu uživajo posebno zaščito države.

V. poglavje

Pravice in dolžnosti državljanov

20. čl. Vsi državljanji Ljudske Republike Slovenije so enaki pred zakonom in enakopravni ne glede na narodnost, raso in veroizpoved.

Ne priznavajo se nikakršni privilegiji glede na rojstvo, položaj, premoženje in stopnjo izobrazbe.

Nasproten ustavi in kaznjiv je vsak akt, s katerim bi se dali državljanom privilegiji ali bi se jim omejevale pravice na osnovi razlik v narodnosti, rasi ali veri in vsako razširjanje narodnega, rasnega ali verskega sovraštva in razdora.

21. čl. Državljanji Ljudske Republike Slovenije se morajo ravnati po ustavi FLRJ, ustavi LRS, zakonih FLRJ in zakonih LRS.

22. čl. Vsi državljanji LRS ne glede na spol, narodnost, raso, veroizpoved, stopnjo izobrazbe in kraj bivanja, ki so dopolnili 18. leto starosti, imajo pravico, da volijo in da so voljeni v vse organe državne oblasti.

Državljanji LRS, ki so v Jugoslovanski armadi, imajo pravico, da volijo in da so voljeni kakor drugi državljanji.

Volilna pravica je splošna, enaka in neposredna in se izvršuje s tajnim glasovanjem.

Volilne pravice nimajo osebe, ki so pod skrbstvom, osebe, ki jim je s sodbo sodišča odvzeta volilna pravica, dokler sodba učinkuje in osebe, ki po zveznem zakonu izgube volilno pravico.

23. čl. Ženske so enakopravne z moškimi na vseh področjih državnega, gospodarskega in družbeno političnega življenja.

Za enako delo imajo ženske pravico do enakega plačila kakor moški in uživajo posebno zaščito v delovnem odnosu.

Država posebno varuje koristi matere in otroka z ustanavljanjem porodnišnic, dečjih domov in zavetišč in s pravico matere do plačanega dopusta pred porodom in po porodu.

24. čl. Državljanom LRS je zajamčena svoboda vesti in svoboda veroizpovedi.

Cerkev je ločena od države.

Verske skupnosti, katerih nauk ne nasprotuje ustavi, so svobodne v svojih verskih zadevah in pri izvrševanju verskih obredov. Verske šole, ki pripravljajo duhovniški naraščaj, so svobodne, toda pod splošnim nadzorstvom države.

Zloraba cerkve in vere v politične namene in politične organizacije na verski podlagi so prepovedane.

Država lahko materialno pomaga verskim skupnostim.

25. čl. Zakon in družina sta pod varstvom države. Država ureja z zakonom pravne odnose zakona in rodbine.

Veljaven je samo zakon, ki je sklenjen pred pristojnimi državnimi organi. Po sklenitvi zakona morejo državljanji opraviti poroko tudi po verskih predpisih.

Vsi zakonski spori spadajo v pristojnost ljudskih sodišč.

Starši imajo do otrok, ki so rojeni izven zakona, iste obveznosti in dolžnosti, kakor do zakonskih otrok. Položaj nezakonskih otrok ureja zakon.

Evidenca o osebnem stanju državljanov je v izključni pristojnosti države.

Maloletniki so pod posebnim varstvom države.

26. čl. Državljanom je zajamčena svoboda tiska, govora, združevanja, zborovanja, javnih shodov in manifestacij.

27. čl. Zajamčena je nedotakljivost osebnosti državljanov.

Nihče ne sme biti pridržan v priporu dalje od treh dni brez pismene in obrazložene rešitve sodišča ali javnega tožilca. Najdaljši čas pripora odreja zakon.

Nihče ne more biti kaznovan za kaznjivo dejanje brez odločbe pristojnega sodišča, izdane po zakonu, ki določa pristojnost sodišča in kaznjivo dejanje.

Kazni se smejo uvajati in izrekati samo na osnovi zakona.

Nihče ne more biti sojen, ako ni bil po zakonu zaslisan in na predpisan način poklican, da se brani, razen če državnim organom ni dosegljiv.

Kazni za prekrške pravnih predpisov morejo organi državne uprave izrekati samo v mejah, ki jih določa zakon.

Državljan more biti izgnan iz kraja svojega bivanja samo v primerih, ki jih predpisuje zakon.

Državljan Ljudske Republike Slovenije, ki na podlagi zveznega zakona izgubi državljanstvo FLRJ, izgubi tudi državljanstvo LRS. Državljanu LRS se ne more odvzeti državljanstvo LRS, dokler je državljan FLRJ.

28. čl. Stanovanje je nedotakljivo.

Nihče ne sme stopiti v tuje stanovanje ali prostore, niti jih preiskovati proti volji imetnika brez naloga, kakor ga določa zakon.

Preiskava se lahko vrši samo v navzočnosti dveh prič. Pri preiskavi ima pravico biti navzoč tudi tisti, čigar stanovanje ali prostori se preiskujejo.

29. čl. Tajnost pisem in drugih občevalnih sredstev je neprekršljiva, razen pri kazenski preiskavi, ob mobilizaciji in vojni.

30. čl. V Ljudski Republiki Sloveniji uživajo pravico pribežališča tuji državljani, ki so preganjani zaradi nastopanja za demokratska načela, narodno osvoboditev, pravice delovnega ljudstva in svobodo znanstvenega ter kulturnega dela.

31. čl. Vsak državljan je dolžan delati po svoji sposobnosti: kdor skupnosti ne daje, tudi ne more od nje prejemati.

32. čl. Vsem državljanom Federativne Ljudske Republike Jugoslavije so ob zakonitih pogojih enako dostopne vse javne službe.

Dolžnost državljanov je, da vestno opravljajo javne dolžnosti, za katere so izvoljeni ali ki so jim zaupane.

33. čl. Obramba domovine je najvišja dolžnost in čast vsakega državljana.

Izdaja domovine je največji zločin zoper narod.

Vojaška obveznost državljanov je splošna.

34. čl. Država zagotavlja vojnim invalidom dostojno življenje in brezplačno usposabljanje za delo.

Otrokom padlih borcev in žrtev gre posebna skrb države.

35. čl. Država skrbi za povzdigo ljudskega zdravja z organizacijo in kontrolo zdravstvene službe, bolnišnic, lekarn, sanatorijev, zdravilišč, okrevališč in drugih zdravstvenih ustanov.

Država skrbi za telesno vzgojo ljudstva, posebno mladine, zato da se povzdigneta zdravje in delovna sposobnost ljudstva in da se krepí obrambna moč države.

36. čl. Zagotovljena je svoboda znanstvenega in umetniškega dela.

Država podpira znanost in umetnost, da bi se razvijali ljudska kultura in ljudska blaginja.

Avtorska pravica je zavarovana z zakonom.

37. čl. Da bi se dvignila splošna kultura ljudstva, zagotavlja država, da so šole in druge prosvetne in kulturne ustanove dostopne vsem ljudskim slojem.

Država posveča posebno pozornost mladini in varuje njeno vzgojo.

Šole so državne. Samo z zakonom se lahko dovoli ustanavljanje zasebnih šol, a njih delo je pod kontrolo države.

Osnovni pouk je obvezen in brezplačen.

Šola je ločena od cerkve.

38. čl. Državljanji imajo pravico prošnje in peticije na organe državne oblasti.

Zoper odločbe organov državne uprave in zoper nepravilen postopek uradnih oseb imajo državljani pravico pritožbe.

Zakon predpiše postopek za vlaganje pritožb.

39. čl. Vsak državljan ima pravico tožiti pri pristojnem sodišču uradne osebe za kazniva dejanja, ki so bila storjena v službi.

40. čl. Državljanji imajo ob zakonskih pogojih pravico, da terjajo od države in uradnih oseb odškodnino za škodo, ki jim je prizadejana z nezakonitim in nepravilnim opravljanjem službe.

41. čl. Davčna obveznost državljanov je splošna in sorazmerna njihovi gospodarski moči.

Javne davščine in oprostitve od njih se uvažajo samo z zakonom.

42. čl. Da se zavarujejo državljanske svobosčine in demokratska ureditev Ljudske Republike Slovenije in Federativne Ljudske Republike Jugoslavije, opredeljene z ustavo FLRJ in s to ustavo, je nezakonito in kaznivo uporabljati državljanske pravice za spreminjanje in rušenje ustavne ureditve s protidemokratskim smotrom.

DRUGI DEL

Državna ureditev

VI. Poglavlje

Ljudska Republika Slovenija in Federativna Ljudska Republika Jugoslavija

43. čl. Ljudska Republika Slovenija izvršuje samostojno vse pravice, ki so odrejene s to ustavo.

Za dosego ekonomske in politične vzajemne pomoči in sodelovanja, kakor tudi zaradi skupne obrambe narodne svobode in neodvisnosti, je LRS prenesla na FLRJ zadeve, naštetje v čl. 44. ustave FLRJ.

44. čl. V pristojnost Ljudske Republike Slovenije v osebi njenih najvišjih organov državne oblasti in državne uprave spada:

1. sprejetje, sprememba in dopolnitev ustave LRS ter skrb za njeno izvajanje;

2. odločanje glede pristanka na spremembo mej Ljudske Republike Slovenije;

3. upravno teritorialna razdelitev Ljudske Republike Slovenije;

4. zaščita državne ureditve in pravic državljanov; javni red in varnost;

5. izdajanje in izvajanje gospodarskega načrta LRS;

6. upravljanje gospodarstva republiškega pomena in vrhovno vodstvo gospodarstva lokalnega značaja;

7. izdajanje in izvajanje državnega proračuna LRS; ostvarjenje in kontrola izvajanja proračuna LRS in odobritev zaključnega računa LRS; vodstvo pri uresničenju proračuna ljudskih odborov;

8. državljanstvo LRS;

9. vrhovno vodstvo sodišč LRS; amnestija in pomilostitev po predpisih zakonov;

10. finančna, industrijska, rudarska, gradbena, trgovinska, gozdarska in kmetijska podjetja republiškega pomena;

11. ceste, reke, kanali in pristanišča republiškega pomena;

12. transport in promet republiškega pomena;

13. sklepanje posojil LRS in odobravanje sklenjenih posojil ljudskih odborov v mejah zakona;

14. določanje in odobravanje republiških in lokalnih davkov v skladu z zveznimi zakoni; določanje in odobravanje davkov ljudskih odborov;

15. nadzorstvo nad stanjem podjetij in ustanov občje državnega pomena na področju LRS;

16. odločanje o republiškem in lokalnem programu gospodarskih podjetij in ustanov iz pristojnosti LRS;

17. vrhovno vodstvo v komunalnih in stanovanjskih stvareh; gradnja stanovanj, gradnja in urejanje mest in vasi;

18. zakonodaja in vrhovno vodstvo na osnovi splošnih in načelnih predpisov FLRJ na področju: industrije, rudarstva, trgovine, kmetijstva, gozdarstva, lova in vodnih sil; gradenj, gospodarskega poslovanja in politike cen; ljudskega zdravstva, socialnega skrbstva in fizične kulture; osnovnega, srednjega in višjega šolstva; prosvetnih, kulturnih in znanstvenih ustanov in organizacij republiškega pomena; organizacija državne oblasti;

kolikor splošna načela s strani FLRJ niso izdana, izda LRS svoje predpise samostojno;

19. dopolnilna zakonodaja v okviru osnovnih zakonov FLRJ.

45. čl. Ozemlje Ljudske Republike Slovenije je z ozemlji drugih ljudskih republik Federa-

tivne Ljudske Republike Jugoslavije enotno državno in gospodarsko območje.

46. čl. Zvezni zakoni imajo na ozemlju Ljudske Republike Slovenije polno veljavo.

Če se zvezni zakoni in zakoni LRS ne skladajo, se uporabijo zvezni zakoni.

47. čl. Blagovni promet med Ljudsko Republiko Slovenijo in drugimi ljudskimi republikami Federativne Ljudske Republike Jugoslavije je svoboden in se ne sme omejiti z zakonom LRS.

48. čl. Akti in listine organov državne uprave ali pravosodja drugih ljudskih republik FLRJ imajo v Ljudski Republik Sloveniji enako veljavo kot akti in listine organov državne uprave ali pravosodja Ljudske Republike Slovenije.

49. čl. Državljeni ljudskih republik Federativne Ljudske Republike Jugoslavije uživajo na ozemlju Ljudske Republike Slovenije enake pravice, kakor državljani Ljudske Republike Slovenije.

50. čl. Vsak državljani LRS je hkrati državljani FLRJ.

VII. poglavje

Najvišji organi državne oblasti Ljudske Republike Slovenije

a) Ljudska skupščina Ljudske Republike Slovenije

51. čl. Ljudska skupščina LRS je predstavnik narodne suverenosti Ljudske Republike Slovenije.

52. čl. Ljudska skupščina LRS je vrhovni organ državne oblasti LRS in izvršuje na podlagi ustave LRS vse tiste pravice, ki pripadajo Ljudski Republik Sloveniji, kolikor niso z ustavo prenešene v pristojnost Prezidija Ljudske skupščine in vlade Ljudske Republike Slovenije.

53. čl. Ljudska skupščina LRS se voli za štiri leta.

54. čl. Ljudsko skupščino LRS volijo državljani LRS.

Na koliko prebivalcev se voli en poslanec, odreja zakon republike.

55. čl. Zakonodajno oblast v Ljudski Republik Sloveniji izvršuje izključno Ljudska skupščina LRS.

56. čl. Zasedanja Ljudske skupščine LRS so redna in izredna in se sklicujejo z ukazom Prezidija Ljudske skupščine LRS.

Redna zasedanja se sklicujejo dvakrat na leto, najkasneje za prvi junij in za prvi december. Ako Ljudska skupščina ne bi bila sklicana ob teh rokih, se lahko sestane tudi sama brez ukaza Prezidija.

Izredno zasedanje se skliče, kadar Prezidij Ljudske skupščine LRS spozna, da je to potrebno, ali kadar to zahteva tretjina poslancev skupščine.

57. čl. Ljudska skupščina LRS izvoli iz svoje srede predsednika, enega ali več podpredsednikov in tri tajnike.

Predsednik vodi seje skupščine in njeno delo po poslovniku.

58. čl. Ljudska skupščina LRS si predpiše poslovnik.

Zasedanja Ljudske skupščine so praviloma javna.

59. čl. Ljudska skupščina LRS odloča z večino glasov navzočih poslancev.

Za odločanje je potrebna navzočnost večine ljudskih poslancev.

60. čl. Predlagati zakonske predloge imajo pravico vlada LRS, njeni člani in poslanci skupščine LRS.

61. čl. Ljudska skupščina LRS izda z zakonom letni državni proračun LRS.

Vlada sestavlja državni proračun Ljudske Republike Slovenije in ga predloži Ljudski skupščini.

Ljudska skupščina LRS odobri zaključni račun o izvršitvi državnega proračuna LRS.

62. čl. Zakon dobi veljavo osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«, če v samem zakonu ni drugače določeno.

63. čl. Ljudska skupščina izvoli svoje odbore, ki jim zaupa določene zadeve.

Ljudska skupščina voli na prvem sestanku svoj verifikacijski odbor, ki pregleda potrdila poslancev o njihovi izvolitvi.

Ljudska skupščina potrjuje ali razveljavlja na predlog verifikacijskega odbora potrdila poslancev.

64. čl. Po verifikaciji potrdil o svoji izvolitvi polože ljudski poslanci prisego te-le vsebine:

»Prisegam pri časti svojega naroda in pri svoji časti, da bom kot ljudski poslanec vedno

zvesto zastopal in branil demokratične pravice ljudstva ter svobodo naroda in Ljudske Republike Slovenije; da bom zvesto branil svobodo, bratstvo in enotnost narodov naše skupne domovine Federativne Ljudske Republike Jugoslavije; da bom vedno branil in krepil pridobitve narodno-osvobodilne borbe; da bom vlagal vse svoje sile in vse svoje znanje za napredek, blagostanje in srečo delovnega ljudstva in da bom svojo poslansko dolžnost izpolnjeval neumorno in zvesto.«

65. čl. Ljudska skupščina LRS lahko prireja ankete o vprašanih splošnega pomena za Ljudsko Republiko Slovenijo, po svojih anketnih odborih.

Vsi državni organi in službene osebe morajo izpolnjevati zahteve anketnih odborov glede ugotavljanja dejstev in zbiranja dokazov.

66. čl. Ljudski poslanci imajo pravico stavljati vprašanja predsedniku vlade LRS in članom vlade.

Predsednik in člani vlade so dolžni dati odgovor ustmeno v roku 3 dni ali pismeno v roku 5 dni. Če je potrebno zbiranje podatkov, more član vlade zahtevati daljši rok, ki mu je potreben za odgovor, vendar ne daljši rok od 30 dni.

67. čl. Vsak ljudski poslanec ima pravico preko predsednika Ljudske skupščine vlagati interpelacije predsedniku in članom vlade LRS. Skupščino je o vloženih interpelacijah obvestiti na prvem zasedanju.

Ljudska skupščina odloči brez razprave, ali naj se interpelacija sprejme na dnevni red. V primeru, če interpelacijo sprejme, odredi dan, ko se bo o njej razpravljalo.

68. čl. Poslanci Ljudske skupščine LRS uživajo imuniteto.

Poslancu se ne more odvzeti prostosti niti se ne sme začeti zoper njega kazensko postopanje brez odobritve skupščine ali, ako ta ne zaseda, brez odobritve njenega Prezidija, razen če je zaloten pri samem zločinu, o čemer je treba takoj obvestiti Prezidij Ljudske skupščine LRS.

69. čl. Ljudska skupščina LRS si lahko v vojni in v podobnih izrednih razmerah podaljša svoj mandat, dokler to stanje traja.

Ljudska skupščina LRS lahko sklene svoj razpust tudi pred pretekom dobe, za katero je izvoljena.

70. čl. Volitve v novo Ljudsko skupščino LRS morajo biti razpisane pred pretekom zadnjega dne dobe, za katero je izvoljena.

Od dne razpusta Ljudske skupščine LRS do dneva volitev nove skupščine ne smejo preteči več kot trije meseci in ne manj kot dva meseca.

Novoizvoljena skupščina mora biti sklicana najkasneje mesec dni po dnevu volitev.

71. čl. Ljudska skupščina LRS spreminja in dopolnjuje ustavo.

Predlog za spremembo in dopolnitev ustave lahko predložijo Prezidij Ljudske skupščine, vlada LRS ali tretjina poslancev Ljudske skupščine LRS.

Predlog, da naj se razpravlja o spremembi ali dopolnitvi ustave, mora biti sprejet z večino glasov.

Predložena sprememba ali dopolnitev ustave je sprejeta, ako je zanjo glasovala absolutna večina od celotnega števila poslancev Ljudske skupščine.

Sprejeto spremembo ali dopolnitev ustave proglasi Ljudska skupščina Ljudske Republike Slovenije, objavlja pa z ukazom Prezidij Ljudske skupščine LRS.

b) Prezidij Ljudske skupščine LRS

72. čl. Ljudska skupščina LRS voli Prezidij Ljudske skupščine LRS.

Prezidij Ljudske skupščine LRS sestoji iz predsednika, dveh do treh podpredsednikov, sekretarja in največ 20 članov.

73. čl. Prezidij Ljudske skupščine LRS opravlja te-le posele:

1. sklicuje zasedanja Ljudske skupščine LRS;
2. razpisuje volitve v Ljudsko skupščino LRS;
3. daje obvezna tolmačenja zakonov LRS;
4. proglašča sprejete zakone, izdaja ukaze;
5. izvršuje pravico pomilostitve po predpisu zakona;
6. podeljuje priznanja in častne naslove Ljudske Republike Slovenije po predpisih zakona;
7. imenuje in razrešuje na predlog predsednika vlade LRS posamezne člane vlade med dvema zasedanjema Ljudske skupščine LRS na naknadno potrditev Ljudske skupščine LRS;

8. določa po predlogu predsednika vlade LRS namestnike članov vlade;

9. spreminja, spaja ali odpravlja med dvema zasedanjema Ljudske skupščine LRS na predlog predsednika vlade LRS obstoječa ministrstva in komisije, toda na naknadno potrditev Ljudske skupščine LRS;

10. določa na predlog vlade LRS, katera podjetja in ustanove imajo republiški značaj;

11. razpisuje po odločbi Ljudske skupščine LRS ali na predlog vlade LRS ljudski referendum v vprašanih, za katera je pristojna Ljudska Republika Slovenija;

12. rešuje vprašanja in zadeve, za katere ga pooblasti Ljudska skupščina LRS;

Ukaze Prezidija Ljudske skupščine LRS podpisujeta predsednik in sekretar.

74. čl. Prezidij Ljudske skupščine LRS je za svoje delo odgovoren Ljudski skupščini LRS. Ta lahko vsak čas odpokliče Prezidij s tem, da izvoli novega, ter lahko vsak čas razreši posamezne člane in izvoli nove.

75. čl. Prezidij Ljudske skupščine LRS se voli za isti čas, za katerega je izvoljena Ljudska skupščina.

Kadar se Ljudska skupščina LRS razpusti, opravlja Prezidij posle do izvolitve novega Prezidija Ljudske skupščine LRS.

VIII. poglavje

Organi državne uprave Ljudske Republike Slovenije

76. čl. Najvišji izvršilni in upravni organ državne oblasti Ljudske Republike Slovenije je vlada LRS.

Vlado LRS imenuje in razrešuje Ljudska skupščina LRS.

77. čl. Vlada LRS je odgovorna in polaga račun o svojem delu Ljudski skupščini LRS.

Med dvema zasedanjema Ljudske skupščine je vlada odgovorna in polaga račun o svojem delu Prezidiju Ljudske skupščine LRS.

78. čl. Vlada LRS dela na osnovi ustave FLRJ, ustave LRS, zveznih zakonov, zakonov LRS in na osnovi uredb, navodil in odredb vlade FLRJ.

Vlada LRS izdaja uredbe na osnovi in za uporabo zakonov FLRJ, zakonov LRS, uredb, navodil in odredb Zvezne vlade, dalje navodila,

odredbe in odločbe zaradi izvrševanja zakonov FLRJ in zakonov LRS ter uredb, navodil, odredb in odločb Zvezne vlade in svojih uredb ter skrbi za njihovo izvrševanje.

Vlada LRS more izdajati po pooblastilu zakona uredbe z zakonsko močjo.

Akte vlade LRS podpisujeta predsednik vlade in pristojni člani vlade ali član, ki ga vlada določi.

79. čl. Vlada LRS usmerja in spravlja v sklad delo svojih ministrstev, komisij in komitetov ter drugih ustanov, ki so ji podrejene.

Vlada LRS skrbi za pripravo in uresničevanje obče državnega in republiškega gospodarskega načrta in proračuna; ukrepa vse potrebno za zavarovanje in zaščito ustavnega reda, državnih interesov in državljanских pravic; podpira Zvezno vlado pri izvrševanju njenih obče zveznih poslov; sklepa o zakonskih predlogih posameznih članov vlade, ki naj bodo predloženi Ljudski skupščini LRS, predpisuje notranjo ureditev ministrstev in podrejenih ustanov; ustanavlja komitete, komisije in ustanove pri vladi LRS za izvajanje gospodarskih, kulturnih in drugih nalog Ljudske Republike Slovenije.

80. čl. Vlado LRS sestavljajo predsednik, eden ali več podpredsednikov, ministri, predsednik republiške načrtna komisije in predsednik republiške kontrolne komisije.

Vlada LRS ima lahko tudi ministre brez resorja.

81. čl. Preden prevzamejo člani vlade dolžnosti, prisežejo pred Prezidijem Ljudske skupščine LRS.

82. čl. Predsednik vlade LRS predstavlja vlado, predseduje sejam in vodi delo vlade; skrbi za skladnost dela vseh organov vlade in v imenu vlade vodi delo posebnih komisij in ustanov pri vladi.

83. čl. Člani vlade vodijo posamezne pango državne uprave iz republiške pristojnosti; oni so neposredno odgovorni vladi LRS za pravilno vodstvo poverjenih jim poslov in za pravilno izvajanje vladine politike.

Člani vlade imajo pravico izdajati pravilnike, navodila in odredbe na osnovi in za izvrševanje zveznih in republiških zakonov ter uredb, navodil in odredb Zvezne vlade in vlade Ljudske Republike Slovenije.

Člani vlade skrbе za pravilno izvrševanje zveznih in republiških zakonov ter uredb, navodil in odredb Zvezne vlade in vlade LRS in so odgovorni za njihovo uporabo v panogi državne uprave, ki jo vodijo.

84. čl. Člani vlade LRS so kazensko odgovorni za kršitve ustave FLRJ, ustave LRS, zveznih zakonov in zakonov LRS pri opravljanju svoje službe.

Odgovorni so za škodo, ki jo prizadajajo državi z nezakinitim delom.

Natančnejše odločbe o odgovornosti članov vlade LRS predpisuje zakon LRS.

85. čl. Ministrstva LRS so zvezno-republiška in republiška.

Zvezno-republiška ministrstva so: ministristvo za finance, ministristvo za notranje zadeve, ministristvo za pravosodje, ministristvo za industrijo in rudarstvo, ministristvo za trgovino in preskrbo, ministristvo za kmetijstvo in gozdarstvo, ministristvo za delo in ministristvo za gradnje.

Republiška ministrstva so: ministristvo za prosveto, ministristvo za ljudsko zdravje, ministristvo za socialno skrbstvo in ministristvo za komunalne zadeve.

86. čl. Zvezno-republiška ministrstva vodijo določene panoge državne uprave in opravljajo poleg poslov lastne pristojnosti tudi posle zvezno-republiških ministrstev, Zvezne vlade po njihovih pravilnikih, navodilih, odredbah in odločbah.

87. čl. Republiška ministrstva vodijo samostojno določene v pristojnost republike spadajoče panoge državne uprave in so odgovorni samo vladi Ljudske Republike Slovenije.

88. čl. Občezvezna ministrstva morejo za izvrševanje poslov iz svoje pristojnosti pri vladi LRS postaviti svoje pooblaščenca.

Pooblaščenca imenuje vlada FLRJ v soglasju z vlado LRS.

Pooblaščenca občezveznih ministrstev pri vladi LRS smejo prisostvovati s posvetovalnim glasom sejam vlade LRS, na katerih se razpravlja o zadevah, za katere so pooblaščeni.

IX. poglavje

Organi državne oblasti upravnoteritorialnih enot

89. čl. Organi državne oblasti v upravnoteritorialnih enotah so ljudski odbori.

Preko ljudskih odborov vrši ljudstvo svojo oblast v upravnoteritorialnih enotah: krajih (vaseh in manjših mestih), okrajih, mestnih četrtih in mestih.

90. čl. Ljudski odbori so predstavniški organi, izvoljeni od ljudstva na podlagi splošne, enake in neposredne volivne pravice s tajnim glasovanjem.

Ljudske odbore krajev volijo državljani za dobo dveh let, ljudske odbore okrajev, mestnih četrti in mest pa volijo državljani za tri leta.

Volitve za nove ljudske odbore se morajo izvršiti najkasneje mesec dni po preteku roka, za katerega so ljudski odbori izvoljeni.

91. čl. Ljudski odbori so v svojem območju najvišji organi državne oblasti v zadevah lokalnega značaja.

Ljudski odbori uresničujejo v svojem območju tudi naloge splošnega značaja.

92. čl. Ljudski odbori vodijo delo podrejenih upravnih organov ter gospodarsko in kulturno izgradnjo v svojem območju; zagotavljajo zaščito javnega reda, spoštovanje zakonov in pravic državljanov; določajo svoj proračun in svoj gospodarski načrt; upravljajo podjetja ter ustanove lokalnega značaja.

93. čl. Ljudski odbori izvršujejo oblast in izdajajo v mejah svoje pristojnosti splošne predpise (odloke) na osnovi ustave FLRJ, ustave LRS, zakonov FLRJ, zakonov LRS in splošnih predpisov višjih organov državne oblasti in državne uprave.

Sklepi in odredbe ljudskih odborov se objavljajo s podpisom predsednika in tajnika izvršilnega odbora.

94. čl. Vsak ljudski odbor ima svoj proračun.

Proračun izdaja ljudski odbor s sklepom v okvirju proračuna višjega organa državne oblasti.

95. čl. Ljudski odbor izda statut o svojem notranjem ustroju in poslovanju. Statut ljudskega odbora mora biti potrjen od višjega ljudskega odbora oz. Prezidija Ljudske skupščine LRS.

96. čl. Ljudski odbori se morejo pri izvajanju splošnih in krajevnih nalog opirati na pobudo in široko udeležbo ljudskih množic in na organizacije delovnega ljudstva.

97. čl. Ljudski odbori izvršujejo pravice, ki so jim dane kot najvišjim organom državne oblasti v upravnoteritorialni enoti, neposredno na skupščini svojih odbornikov ali pa po svojih izvršilnih in upravnih organih.

Ljudski odbori ne morejo prenesti na svoje izvršilne in upravne organe onih poslov, za katere zakon izrecno določa, da spadajo v pristojnost odbora kot celote.

98. čl. Zasedanja ljudskih odborov so redna ali izredna. Redna zasedanja ljudskih odborov se vrše v rokih določenih v statutu, in sicer okrajnega ljudskega odbora najmanj enkrat v dveh mesecih, (mestnega, četrtnega) in krajevnega ljudskega odbora pa najmanj enkrat v mesecu.

Izredna zasedanja sklicuje izvršilni odbor po lastni pobudi pod pogoji, predvidenimi v zakonu, ali na zahtevo tretjine odbornikov ali na zahtevo višjega organa državne oblasti.

99. čl. Ljudski odbor lahko veljavno sklepa, če je na seji navzoča večina odbornikov; sklepa z večino navzočih odbornikov.

100. čl. Krajevni ljudski odbor v vaseh in manjših mestih sklicuje v rokih ali pod pogoji, ki jih določa zakon, krajevni zbor volivcev, kateremu polaga račun o svojem delu.

Zbori volivcev se sklicujejo, da se obravnavajo vprašanja, ki se nanašajo na življenje kraja in delo krajevnega ljudskega odbora. Poleg tega se lahko na zborih volivcev razpravlja o vprašanjih, ki so važna in pomembna za življenje okraja, Ljudske Republike Slovenije in Federativne Ljudske Republike Jugoslavije.

101. čl. Izvršilni in upravni organi ljudskih odborov so razen v manjših krajih izvršilni odbori.

Izvršilne odbore volijo ljudski odbori izmed svojih članov in razrešujejo vse ali posamezne njihove člane.

Izvršilni odbor sestavljajo predsednik, po potrebi podpredsednik, tajnik in drugi člani; število članov izvršilnega odbora se določi po normi, ki jo predpisuje zakon republike, upoštevajoč številčno jakost ljudskih odborov, obseg in značaj nalog, ki jih opravljajo.

Izvršilni organ ljudskega odbora v manjših krajih sta predsednik in tajnik skupaj.

102. čl. Izvršilni odbori so odgovorni in polagajo račun za svoje delo svojemu ljudskemu odboru.

Izvršilni in upravni organi ljudskih odborov so podrejeni in odgovorni za svoje delo tako svojemu ljudskemu odboru, kakor tudi izvršilnim upravnim organom višjih organov državne oblasti.

103. čl. Izvršilni odbor izvršuje odloke, odredbe, navodila in odločbe svojega ljudskega odbora, kakor tudi uredbe, pravilnike, navodila, odredbe in odločbe višjih organov državne uprave.

Izvršilni odbor izdaja obvezne odredbe splošnega značaja, navodila in odloke. Odredbe izdaja v svrhu izvajanja sklepov ljudskih odborov, kakor tudi na osnovi pooblastila zakona, drugih splošnih predpisov višjih državnih organov in pooblastila ljudskega odbora.

104. čl. Vse naloge in posle, ki so mu dani v pristojnost kot izvršilnemu in upravnemu organu, opravi izvršilni odbor kot celota in kolektivno vodi vse panoge državne uprave.

Mestni in večji okrajni izvršilni odbori imajo odseke za neposredno vodstvo posameznih upravnih panog. Odseki so v svojem delu podrejeni izvršilnemu odboru, hkrati pa tudi pristojnemu ministrstvu Ljudske Republike Slovenije.

Odsekom načeljujejo člani izvršilnega odbora kot poverjeniki za posamezne panoge uprave.

105. čl. Natančnejše določbe o notranji organizaciji izvršilnih odborov predpiše zakon Ljudske Republike Slovenije.

106. čl. Vlada LRS in ministrstva LRS ostvarjajo praviloma svoje vrhovno vodstvo v vseh panogah državne uprave na območju ljudskih odborov preko izvršilnih odborov ljudskih odborov z izjemo glede podjetij in ustanov republiškega značaja, ki jih vlada in ministrstva LRS upravljajo neposredno.

Samo z zakonom LRS se pri izvršilnih odborih lahko osnujejo odseki, ki so neposredno odgovorni ministrstvom Ljudske Republike Slovenije,

X. poglavje

Ljudska sodišča

107. čl. Organi pravosodja v Ljudski Republiki Sloveniji so: vrhovno sodišče LRS, okrožna in okrajna sodišča.

Z zakonom se lahko ustanovijo posebna sodišča za določene vrste sporov.

108. čl. Sodišča so v izrekanju pravice neodvisna in sodijo po zakonu.

Sodišča so ločena od uprave v vseh stopnjah.

Višja sodišča imajo v mejah zakona pravico nadzorstva nad nižjimi sodišči.

109. čl. Sodišča izrekajo pravico v imenu ljudstva.

110. čl. Razpravljanje pred sodiščem je po pravilu javno.

Odločbe sodišča more spremeniti samo pristojno višje sodišče.

Obtožencu je pred sodiščem zagotovljena pravica obrambe.

111. čl. Sodišča sodijo v senatih, razen v primerih, v katerih dopušča zakon, da sodi sodnik poedinec.

Kadar sodijo senati okrajnega in okrožnega sodišča v prvi stopnji, sestojijo iz sodnikov in sodnikov-porotnikov, ki so pri sojenju enakovrni.

112. čl. Postopanje pred sodišči se vodi v slovenskem jeziku. Državljeni, ki ne znajo jezika, v katerem se vodi postopanje, lahko uporabljajo svoj jezik. Tem državljanom je zagotovljena pravica, da se seznanijo s celotno stvarino in da spremljajo delo sodišča po tolmaču.

113. čl. Predsednika in sodnike Vrhovnega sodišča LRS voli in razrešuje Ljudska skupščina LRS.

Predsednika, sodnike in sodnike-porotnike okrožnega sodišča volijo in razrešujejo okrajni in mestni ljudski odbori območja okrožnega sodišča.

Predsednika, sodnike in sodnike-porotnike okrajnega sodišča voli in razrešuje ljudski odbor okraja ali mesta z značajem okraja.

114. čl. Vrhovno sodišče LRS je najvišji organ pravosodja Ljudske republike Slovenije.

Zakon določa, v katerih primerih sodi Vrhovno sodišče LRS na prvi in v katerih na drugi stopnji.

113. čl. Vrhovno sodišče LRS presoja zakonitost pravomočnih odločb vseh sodišč v Ljudski republiki Sloveniji, kolikor po določbah zakona glede uporabe zveznih zakonov ne vrši tega Vrhovno sodišče FLRJ.

XI. poglavje.

Javno tožilstvo

116. čl. Na območju Ljudske republike Slovenije vrši nadzor, ali ministrstva in njim pod-

rejeni upravni organi in ustanove Ljudske Republike Slovenije, uradne osebe in državljani pravilno izpolnjujejo zakone, javni tožilec FLRJ neposredno ali po javnem tožilcu LRS.

117. čl. Javnega tožilca LRS in njegove namestnike imenuje in razrešuje javni tožilec FLRJ.

Okrožne in okrajne javne tožilce imenuje in razrešuje javni tožilec LRS na potrdilo javnega tožilca FLRJ.

118. čl. Javni tožilci so v svojem delu neodvisni in podrejeni samo javnemu tožilcu FLRJ in višjim javnim tožilcem.

119. čl. Javni tožilci imajo pravico vlagati tožbe in pritožbe, pravico zakonske intervencije v sodnem in upravnem postopanju, pravico kazenskega progona in pravico vlagati zahtevek za zaščito zakonitosti zoper pravnomočne odločbe sodišč in upravnih organov.

XII. poglavje

Odnosi med organi državne oblasti in organi državne uprave

120. čl. Vzajemni odnosi med organi državne oblasti in organi državne uprave LRS temelje na pravicah in dolžnostih, določenih v ustavo FLRJ, ustavo LRS, z zakoni in drugimi predpisi.

121. čl. Ljudska skupščina LRS, oziroma njen Prezidij in višji ljudski odbori, vsak na svojem območju, dajejo splošne smernice, podpirajo nižje ljudske odbore v svojem območju in izvajajo splošno nadzorstvo nad njihovim delom.

Vlada LRS in višji izvršilni odbori usmerjajo upravno politiko nižjih izvršilnih odborov, jih podpirajo in nadzirajo.

122. čl. Prezidij Ljudske skupščine LRS ima pravico razveljaviti ali odpraviti uredbe, navodila, odredbe in odločbe vlade LRS, če niso v skladu z ustavo FLRJ, ustavo LRS, zakoni FLRJ in zakoni LRS.

Vlada LRS ima pravico razveljaviti ali odpraviti pravilnike, odredbe, navodila, odločbe članov vlade, če niso v skladu z ustavo FLRJ, ustavo LRS, zakoni FLRJ, zakoni LRS, ali uredbami, navodili, odredbami in odločbami vlade FLRJ, ali vlade LRS.

123. čl. Prezidij Ljudske skupščine LRS in višji ljudski odbori imajo pravico razveljaviti

ali odpraviti nezakonite ali nepravilne akte nižjih ljudskih odborov.

Vlada LRS in posamezni člani vlade imajo pravico v svoji pristojnosti razveljaviti ali odpraviti nezakonite ali nepravilne akte izvršilnih odborov.

Ljudski odbor ima pravico razveljaviti ali odpraviti nezakonite in nepravilne akte svojega izvršilnega odbora ali posameznega njegovega člana.

Ljudski odbor oziroma izvršilni odbor, katerega akt je razveljavljen ali odpravljen, ima pravico pritožbe na višjega organa državne oblasti oziroma državne uprave.

124. čl. Vlada LRS in višji izvršilni odbori imajo pravico zadržati izvršitev nezakonitih ali nepravilnih aktov nižjega ljudskega odbora, morajo pa jih predložiti Prezidiju Ljudske skupščine LRS odnosno svojemu ljudskemu odboru, da jih razveljavi ali odpravi.

Poverjeniki višjega izvršilnega odbora imajo v okviru svoje pristojnosti pravico zadržati izvršitev nezakonitih in nepravilnih aktov nižjega izvršilnega odbora, morajo pa jih predložiti svojemu izvršilnemu odboru, da jih ta razveljavi ali odpravi.

125. čl. Prezidij Ljudske skupščine LRS odnosno višji ljudski odbor ima pravico razpustiti vsak nižji ljudski odbor, če je njegovo delo v nasprotju z ustavo FLRJ, ustavo LRS, zveznimi ali republiškimi zakoni, in razpisati volitve za nov ljudski odbor.

Prezidij Ljudske skupščine LRS oziroma višji ljudski odbor ima pravico razrešiti izvršilni odbor vsakega nižjega ljudskega odbora in sklicati ljudski odbor k izrednemu zasedanju v svrhu izvolitve novega izvršilnega odbora.

126. čl. Pravico začeti postopek za razveljavitev, odpravo ali zadržanje nezakonitih in nepravilnih odlokov, odredb, navodil in odločb imajo organi, ki so pristojni za razveljavitev, odpravo ali zadržanje, višji državni organi in državljani Federativne ljudske republike Jugoslavije.

127. čl. Spore o pristojnosti med dvema ljudskima odboroma iste stopnje rešuje neposredno višji ljudski odbor oziroma Prezidij Ljudske skupščine LRS.

Spore o pristojnosti med izvršilnimi odbori iste stopnje rešuje njihov neposredni višji izvršilni odbor oziroma vlada LRS.

TRETJI DEL

Prehodne in zaključne odredbe

128. čl. Z dnem, ko dobi ustava veljavo, so razveljavljeni vsi zakoni in drugi pravni predpisi, ki so v nasprotju z ustavo.

Odloki, zakoni in uredbe, potrjeni z odločbo Ustavodajne skupščine LRS z dne 20. novembra 1946, ostanejo v veljavi, dokler ne bo o njih izdana dokončna odločba.

Ljudska skupščina LRS bo v enem letu od dne, ko dobi veljavo ustava, pregledala vse odloke, zakone in uredbe, potrjene z odločbo Ustavodajne skupščine z dne 20. novembra 1946., da jih spravi v sklad z ustavo FLRJ,

ustavo LRS in zveznimi zakoni in da izda zakone o tem, kateri teh odlokov, zakonov in uredb ostanejo v veljavi brez izprememb, odnosno, da izda zakone o spremembah in dopolnitvah teh odlokov, zakonov in uredb.

Predsednik vlade LRS pravočasno predloži Ljudski skupščini LRS predloge, da se spravi zakoni, odloki in uredbe v sklad z ustavo.

129. čl. Ustava dobi veljavo s proglasitvijo na seji Ustavodajne skupščine Ljudske republike Slovenije.

